

QORTI CIVILI (SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta ta' l-24 ta' Frar, 2005

Citazzjoni Numru. 563/2002/1

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 16 ta' Mejju 2002 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-partijiet ta' din il-kawza kienu zzewgu fit-18 ta' Settembru 2001 gewwa r-Registru taz-Zwigijiet, il-Belt.

Illi kif ser jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza, dan iz-zwieg hu null u minghajr effett skond il-ligi u dan a tenur ta' I-artikolu 19 (1) (a), (c), (d), (f) u (h) tal-Kapitolu 255

tal-Ligijiet ta' Malta u dan minhabba ragunijiet imputabbi lill-konvenut.

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara illi z-zwieg celebrat fit-18 ta' Settembru 2001 bejn il-partijiet huwa null u minghajr effett skond il-ligi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li huwa ngunt minn issa ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 sa 7 tal-process;

Rat il-verbal tal-14 ta' Novembru 2002 fejn ma deher hadd u l-kawza giet differita *sine die*.

Rat ir-rikors tat-13 ta' Jannar 2003 fejn talbet li l-kawza terga' tigi riappuntata ghas-smiegh mill-gdid.

Rat id-digriet sussegwenti tal-Qorti tas-16 ta' Jannar 2003 fejn laqghat it-talba u rriappuntat il-kawza ghas-smiegh għat-8 t'April 2003.

Rat il-verbali tas-seduti tat-8 t'April 2003 fejn ingħata digriet affidavit ta' l-attrici b'terminu ta' hamsin (50) gurnata. Il-konvenut informa lill-Qorti li qed jattendi għal programm ta' riabilitazzjoni mid-droga, u li huwa ma jopponix għat-talba ta' l-annullament. Il-Qorti nnominat lil Dr. Kenneth Gulia bhala Assistent Gudizzjarju sabiex fil-mori tad-differiment izomm zewg seduti ghall-provi kollha tal-partijiet; u tal-14 t'Ottubru 2003 fejn il-Qorti estendiet it-terminu tal-prezentata ta' l-affidavits attrici b'erbghin (40) gurnata ohra.

Rat ir-rikors ta' l-attrici tat-22 ta' Jannar 2004 fejn talbet lill-Qorti tezenta lir-rappreżentati ta' Dar Gubbio u dawk tal-Caritas mis-sigriet professjonalni.

Rat id-digriet sussegwenti tal-Qorti tat-23 ta' Jannar 2004 fejn laqghat it-talba b'dan li tali xhieda tkun disponibbli biss ghall-partijiet, għad-difensuri tagħhom, ghall-Assistent Gudizzjarju u ghall-Qorti.

Rat il-verbal tal-5 ta' Frar 2004.

Rat in-nota ta' l-attrici tat-12 ta' Frar 2004 li permezz tagħha esebiet l-affidavit tagħha, ta' missierha David Mangion, u ta' ommha Maria Dolores Mangion.

Rat il-verbal tal-20 ta' Mejju 2004 fejn il-kawza giet differita għas-sentenza ghall-24 ta' Frar 2005.

Rat li l-konvenut minkejja li gie debitament notifikat bic-citazzjoni attrici u bl-avviz tas-smiegh tal-kawza xorta baqa' ma pprezenta ebda nota ta' l-eccezzjonijiet, u għalhekk baqa' kontumaci.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici qed issir a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (a) (c) (d), (f) u (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.

Illi l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 jipprovdi li hemm kaz ta' annullament taz-zwieg:-

“jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew bil-biza”

Illi dwar l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar** **gia` Borg**” (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta' Marzu,

2000) diga' kellha okkazjoni tistudja dan is-sub-artikolu ghal dak l-aktar li jirrigwarda biza' u ghalhekk din il-Qorti tagħmel referenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi kif inghad fil-kaz "**Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba**" (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta' Awissu 1995):-

"... ... biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista` tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tamonta għal vjolenza morali jew biza' esterna ta' natura rrezistibl, cjo' trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens".

Illi inoltre fis-sentenza "**Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo**" (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta' Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett ta' vjolenza u biza' f'din il-materja u gie affermat li sabiex vjolenza morali twassal għal effett li jinvalida:

"trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti".

Illi wkoll, fil-kaz "**Anthony Gatt vs Doreen Gatt**" (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta' Gunju 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:-

"... il-vjolenza morali trid tkun ta' natura tali li tkun invincibbli u ma tagħti ebda possibbiltà` lil min ikun li jisfuggi minnha".

Illi l-biza' tista' tkun ukoll "reverenzjali" bhal per ezempju l-biza' lejn genitur jew superjur. Fil-kaz "**Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**" (P.A. - 22 ta' Novembru 1982) il-Qorti spjegat:-

"Il-biza' ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza' fis-sens ta' suggizzjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita'. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira ma għandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza' li wieħed jitkeċċa mid-dar

jew li jitlef xi wirt, jew li jsofri xi danni finanzjarji mhux bizzejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza' li taqa' taht l-artikolu 19 (a)."

Illi ma hemmx dubju li l-biza' tista' tkun immedjata, ghaliex kreata minn persuna direttament fuq persuna ohra, jew medjanti sitwazzjoni li tikkawza certu biza' f'dak li jkun, u dan huwa kaz klassiku ta' kif biza' tista' tinholoq direttament *stante* li l-attrici kienet litteralment mhedda b'hajjitha u persunitha jekk hija ma taccettax li tizzewweg lill-konvenut, ovvijament ghall-iskopijiet tieghu tant li kien biss dan it-theddid u biza' li wasslu lill-attrici tiehu dan il-pass ta' zwieg in verita' fazul.

Illi l-attrici qed tallega wkoll li l-kunsens tagħha kien vizzjat minhabba qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta tagħha tfixxel serjament il-hajja mizzewga skond l-artikolu 19 (1) (c).

Illi l-legislatur Malti llimita l-qerq fuq "*xi kwalita tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta tagħha tfixxel serjament il-hajja mizzewga*". Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz "**John Borg vs Paula sive Polly Borg**" (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

"kieku dak il-paragrafu 19 (1) (c) gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivamente gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg.

The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality must be objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the

essence, properties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial". (Viladrich P.J. Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot. - Caparros, E. et al. ed)1993, Wilson and Lafleur, Montreal).

Illi I-Qrati tagħna dejjem sostnew li z-zwieg ikun null skond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet tagħti l-kunsens tagħha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita tal-parti l-ohra (“**Fattah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**” (P.A. 22 ta Novembru 1982). Skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta’ dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi fil-premessi tagħha l-attrici tirreferi wkoll għal **artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

“(d) jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b’anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg”.

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga’ kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar già` Borg**” (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza “**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe**” (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta’ Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza ghall-espozizzjoni ta’ **Viladrich**:-

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and

*duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (Viladrich, P.J., “**Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.**” (Montreal, 1993), p. 686).*

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*” (Viladrich, P.J., op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta’ Settembru 1997) inghad ukoll li:-

“*Kwantu għad-difett serju ta’ diskrizzjoni ta’ gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju jrid ikun hemm inkapacita’ psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonal li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens*

matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta’ Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta’ nkompatibbilta’ ta’ karattru, jew ta’ decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (**d**) ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”. Il-Qorti tossegħi li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux semplicement difficli, li wieħed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom”.

Illi għalhekk b'difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwaliasi stat ta’ mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista’ tkun fiha fil-mument li jingħata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius għa’ Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta’ Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ffit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. Innuqqas ta’ “*discretio judicii*” hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che è per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrità di mente e di libertà, dato che si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero’, kif għajnej fis-sentenza “**Rodianne Graham vs Maria Concetta Zammit**” (P.A. (RCP) 30 ta’ Ottubru 2002), b’immaturita` jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza “non si riferiscono ad una piena e terminale maturità, non esigono nei nubenti una coscienza perfetta ed esaustiva di ciò che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza

chiara ed assoluta di cio` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine *discrezione di giudizio*, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena" (**Pompedda, M.F.**, "Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski" – **Pompedda – Zaglia**, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico" (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza "**Alessandra sive Sandra Mc Monagle qabel Mamo vs Mario Mamo**" (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, "*fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimoniali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanziali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju*" (ara, "**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri**", P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid "*li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju*" (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996).

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens

mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonal li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**", P.A., 3 ta' Gunju 1998; "**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**", P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u "**Carmelo Grima vs Mary Andrews**", P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni irid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif inghad fis-sentenza "**Joseph Galea vs Dr. Claudine Galea et nomine**" (P.A. (RCP) 27 ta' Marzu 2003, kif jispjega **Bersini**, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f' zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdependent:-

*"La piena avvertenza e il deliberato consenso La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)" (**Bersini, F.**, "Il Diritto Canonico Matrimoniale." (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo

anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all'assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l'esistenza con un contratto perpetuo e irriscendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacità intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnhekk il-Qorti, pero', tixtieq tippreciza, li kif johrog car mis-sentenza "**Ramzi Saad Gergis vs Nicholina Gergis**" (P.A. (RCP) 28 ta' Ottubru 2003, li għaliha qed issir riferenza, l-ghażla libera, u l-kunsens hieles għarrabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' għażla facili, u dan kif għajnej għiex ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"... se il sogetto non è in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dirà che la scelta di lui non è stata libera; lo sarà invece qualora pur pressato

da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sarà stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioè col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica società coniugale, sia nei riguardi dell'altra parte sia nei riguardi della prole” (**Pompedda, M.F., “Incapacità di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbila` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacità jew impossibilità vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacità “*di intendere e/o di volere*”. “*L'incapacità di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*”, jghid **Bersini**, “*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*” (op. cit., p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an

expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi “**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**” (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u “**Anna Galea vs John Walsh**”, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom “*the community of life and love*”.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn ingħad li:-

“il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed “sui generis” u ta' ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi mogħti bl-aktar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoء li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi ragħuni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie mogħti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgħib mieghu zz-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu”.

Illi kif inghad fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002) *inoltre l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta’ l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta’ unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabbli.*

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f’diversi sentenzi mogħtija minn din il-Qorti nkluzi “**Maria Rita Calleja. Vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**” (P.A. (RCP) 17 ta’ Frar 2000); “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (P.A. (RCP) 9 ta’ Marzu 2000); “**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**” (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000); “**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) 1-1 ta’ Frar 2001); “**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**” (P.A. (RCP) 22 ta’ Marzu 2002); “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002); “**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**” (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002); u “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**” (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi kif għajnej għalli kif għix-xi kollha minn is-sentenza l-kuncett ta’ difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga gie mfisser f’diversi sentenzi tal-Qrati fosthom fis-sentenzi “**Janet Portelli vs Victor Portelli**” tal-14 t’Awissu 1995 u kif ukoll fis-sentenza “**Sandro Sciberras vs Janette Briffa**” tas-16 ta’ Jannar 1998 (P.A. VDG). F’din l-ahħar sentenza jingħad:-

“It seems that discretion of judgement can be lacking if any one of the following three conditions or hypotheses is verified (1) when sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering marriage is lacking (2) when the contracting party has not yet reached a sufficient amount of reflection that is proportionate to the conjugal affair, that is a critical reflection apt for the nuptial; (3) or finally when either contracting party is deprived from internal freedom that is, that capacity to deliberate with sufficient weighing of the motives and, on

the part of the will, freedom (autonomia) from all force from within".

Illi fis-sentenzi "**Isabelle Attard vs Stephen Attard**" deciza fil-21 ta' Novembru 1995 u "**Samuela Lea Pavia vs John Pavia**" (Prim' Awla Qorti Civili) deciza fl-20 ta' Mejju 1996, jinghad in effetti illi sabiex ikun hemm difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm l-inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti u li jiddeciedi liberament fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li zzwieg ikun null:

(f) "jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u "**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**" (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza "**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe**" (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttamente izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi "**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**" (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); "**Joseph Gabriel vs Dr. Georg**

Sapiano nomine" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "**Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi**" (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); "**Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim**" (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); "**Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli**" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi rigward l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta, dan jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali ("colorem habens, substantiam vero nullam") kif ukoll dak parpjali (colorem habens, substantiam vero alteram) talkunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frasi "eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu", jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, il-Qorti fil-kawza "**Bonnici vs Bonnici**" (P.A. 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat il-'finis operis' taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza "**Cali vs Dr. Albert S. Grech nomine**". (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghaceremonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Fid-decizjoni "**Galea vs Walshi**" (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala "*meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata*". Illi fis-sentenza "**Muscat vs Borg Grech**" (P.A. 14 ta' Awissu 1995) il-Oorti spjegat il-kuncett ta' simulazzjoni b'dawn il-kliem:-

"Ghalhekk min esternament ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b'att pozittiv tal-volonta' tieghu qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu".

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fi-ismijiet “**Francesco Teuma vs Liugi Camilleri et**”, (K. 1 ta' Ottubru 1884 - Vol.X p.912) :-

“*a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe' fictio seu ostensio falsi pro vero*”.

Illi fil-kawza “**Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine**” (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) inghad li “*meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenziali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenziali tal-hajja mizzewga, cjo'e ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, u cjo'e saret simulazzjoni parzjali*”.

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel ma' l-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002 inghad li “*wiehed jinnota li taht l-artikolu 19 (1) (f) trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta' l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jagħtu lok għas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi ta' l-annullament taz-zwieg*”.

Illi fil-fatt għal dak li jolqot l-kuncett ta' “*l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga*”, u cjo'e simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza “**Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et**” (P.A. (NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenziali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-“*komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-*

*prokreazzjoni ta' I-ulied". L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza "**Aquilina vs Aquilina**" (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza "**Grech vs Grech**" (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.*

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-'consortium vitae' tikkomprendi zewg elementi u cjoe' l-imhabba konjugali u r-responsabbilta` tal-familja. Kif qalet din il-Qorti fid-decizjoni "**Magri vs Magri**" (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-'consortium vitae' hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-'consortium vitae' tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja".

Illi fil-fatt l-element ta' l-indossolubilita` taz-zwieg jehtieг li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-Ligi Maltija tippresupponi '*iuris tantum*' dan l-element ta' ndissolubilita' fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (pg. 164-165), jispjega car li "*indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power*".

Illi wkoll, **D.J. Burns**, fii-kummentarju tieghu ("**Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions. A Historical Synopsis and Commentary**". pg.151) jghid li "*it is not necessary that this intention (i.e. li teskludi l-indissolubilita') was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract*".

Illi hawn ukoll il-Qorti tirreferi ghal dak li nghad fis-sentenza “**Sharon Lanzon mart Francis Attard vs Francis Attard**” (P.A. (RCP) 15 ta' Marzu 2000) u cjoe':-

“Meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolta huwa kapaci li jaghti kunsens validu taz-zwieg, pero' fl-atti tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn waqt li l-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali”.

Illi l-artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta jinqara hekk kif gej:-

(h) “*jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejjad biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg*”.

Illi dan l-artikolu jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejjad biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, parti interdizzjoni jew mard mentali, dan l-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jagħmilha mpossibbli għal persuna li jagħti kunsens validu. Ezempji ta' dan hu jekk persuna tkun taht l-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni.

Illi **John R. Keating**, fil-ktieb tieghu “**The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An Analysis of Rotal Jurisprudence**” f'pagina 104 jagħti dan l-ezempju:-

“Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The

marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will".

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu civilment fit-18 ta' Settembru 2001 u jidher car mir-rakkont ta' l-attrici li l-kunsens tagħha kien simulat peress li zzewget lill-konvenut principarjament sabiex tkun tista' tapplika għal post mill-Housing. Fil-fatt mill-provi prodotti jirrizulta li bdiet toħrog mal-konvenut sabiex tghinu biex johrog mill-vizzju tad-droga. Hija baqghet mieghu ghall-istess skop anke jekk il-familjari tagħha kien oggezzjonaw tant li kellha titlaq mid-dar u marret toqghod għand il-familja tieghu. Kien hawn li ddecidiet li tapplika sabiex ikollha post tagħha, pero' fl-opinjoni tagħha kien ikollha aktar cans takkwista l-post bhala persuna mizzewga. Fil-fatt f'dan giet ipperswaduta mill-familjari tal-konvenut. Hawn hija tiddesikrivi b'mod car li hija assolutament ma riditx tizzewweg lill-konvenut f'dawn ic-cirkostanzi, pero' ma ratx li kellha triq ohra x'taghmel. Din il-Qorti thoss li għalhekk il-kunsens ta' l-attrici għal dan is-suppost zwieg kien vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi f'dan ir-rigward jingħad li mill-provi prodotti jirrizulta li l-istess konvenut baqa' bil-vizzju tad-droga, tant li fid-data meta zzewweg civilment huwa kien taht l-influwenza ta' l-istess u allura l-kunsens mogħi minnu huwa non ezistenti, u jaqa' taht **l-artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255**. Apparti minn dan jidher car li huwa qatt ma kellu idea minima ta' l-elementi essenzjali taz-zwieg, ahseb u ara l-kuncett ta' *consortium vitae*, u ironikament huwa uza l-adizzjoni tieghu għad-droga bhala mezz sabiex izomm lill-attrici mieghu. F'dan il-kuntest il-kunsens tieghu kien vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**.

III. KONKLUZJONI.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta'** u **tiddeciedi**, billi fil-kontumacja tal-konvenut, **tilqa' t-talba attrici** biss fis-sens hawn premess b'dan illi:-

1. Tiddikjara illi z-zwieg celebrat fit-18 ta' Settembru 2001 bejn il-partijiet huwa null u minghajr effett skond il-ligi, u dan ghaliex il-kunsens tal-konvenut kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255**. Barra minn hekk il-kunsens tal-partijiet kien ukoll vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----